

Till
Socialnämnden
2022-06-14

Allvarssamtal inom 48 timmar

Redogörelse för budgetuppdrag

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner redogörelsen för budgetuppdraget om allvarssamtal inom 48 timmar
2. Ärendet överlämnas för kännedom till stadsdelsnämnderna

Fredrik Jurdell
socialdirektörVeronica Wolgast Carstorp
biträdande förvaltningschef

Sammanfattning

Stadsdelsförvaltningarna ska genomföra allvarssamtal inom 48 timmar första gången ett barn eller ung person blir misstänkt för ett brott och socialförvaltningen ska stödja stadsdelsförvaltningarna. Allvarssamtalet ska genomföras tillsammans med barnet eller den unge, vårdnadshavare, polis och socialtjänst. Syftet med allvarssamtalen är att på ett tidigt stadium visa på konsekvenserna av handlingen och huvudsyftet är att stödja barnet eller den unge och vårdnadshavarna samt vid behov erbjuda råd och stöd eller biståndsbedömd insats.

Förvaltningens genomgång visar att samtliga stadsdelsförvaltningar har en strukturerad organisation för allvarssamtalen. Det finns flera positiva effekter av allvarssamtalen, där en av de viktigaste är att möjligheterna att snabbt kunna länka vidare till öppenvården. Det uppfattas också positivt att barn och unga uppmärksammas tidigt av socialtjänsten, att fältassistenter som träffar många barn och unga ute i samhället genomför samtalen och att socialtjänsten vid behov kan länka vidare till råd och stöd.

Socialförvaltningen
Avdelningen för stadsövergripande sociala
frågorMunkforsplan 37, 6tr
Box 44
123 21 Farsta
Telefon 0850843112
Växel 0850825000
erik.nordstrand@stockholm.se
start.stockholm

Förvaltningen redovisar också ett antal utmaningar. Den vanligast förekommande är polisens deltagande vid allvarssamtalen, något som ingår i budgetuppdraget men som sällan uppfylls. Polisens deltagande är också problematiserat i den internationella forskning som finns rörande allvarssamtal, där studier visar att tidiga polisreaktioner snarare kan öka risken för återfall i brott och avhopp

från skolan. Samtidigt visar erfarenheterna från Stockholm att samtalen blivit bättre när polisen haft möjlighet att medverka och förvaltningen bedömer därför att det finns ett behov av mer forskning som kan ge en fördjupad bild av allvarssamtalens effekter samt olika aspekter av polisens deltagande. Brå uppger att det är bra att socialtjänsten träffar barnet och familjen för ett orosamtal och vid behov kan erbjuda stöd och hjälp.

Bakgrund

Stadsdelsförvaltningarna har ett budgetuppdrag 2022 att genomföra allvarssamtal inom 48 timmar första gången när ett barn eller ung person blir misstänkt för ett brott och socialförvaltningen ska ge stadsdelsförvaltningarna stöd att genomföra sitt budgetuppdrag.

Allvarssamtalet ska genomföras tillsammans med barnet eller den unge, vårdnadshavare, polis och socialtjänst. Huvudsyftet med allvarssamtalen är att stödja barnet eller den unge och vårdnadshavarna samt vid behov erbjuda råd och stöd eller biståndsbedömd insats. Ytterligare ett syfte med allvarssamtalen är att på ett tidigt stadium visa på konsekvenserna av handlingen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 18 maj och funktionshinderrådet har haft möjlighet att behandla ärendet den 19 maj 2022.

Ärendet

De vanligaste brotten som de unga misstänks för och som blir aktuella för allvarssamtal inom 48 timmar är ringa stöld, ringa narkotikabrott och misshandel (på skolan) som skolan polisanmäler. I ärenden med misshandel på skolan kan det förekomma att skolan endast gör en polisanmälan och att orosanmälan enligt socialtjänstlagen (2001:453) därför kommer till socialtjänstens kännedom genom anmälan från polisen. I flertalet av orosanmälningarna som leder till allvarssamtal finns det inte skäl som leder till att en utredning enligt socialtjänstlagen inleds. I de ärenden där orosanmälan leder till att en utredning enligt socialtjänstlagen inleds hålls allvarssamtalet oftast inom ramen för utredningen och då är det svårt att hinna genomföra det inom 48 timmar.

Samtliga stadsdelsförvaltningar beskriver att de har en strukturerad organisation för genomförandet av allvarssamtalen.

Stadsdelsförvaltningarna har organiserat genomförandet av allvarssamtalen på olika sätt. Vissa stadsdelsförvaltningar låter socialsekreterare vid mottagningsenheterna genomföra

allvarssamtalen och i andra stadsdelsförvaltningar kan det till exempel vara fältassistenter.

Positiva effekter av allvarssamtal inom 48 timmar

Majoriteten av stadsdelsförvaltningarna beskriver att en av de viktigaste positiva effekterna av allvarssamtal är att snabbt kunna länka vidare till råd och stöd inom öppenvården, till exempelvis Minimaria eller till föräldraskapsstödsprogram. De fåtal gånger som polisen haft möjlighet att medverka i allvarssamtalen har samtalen enligt socialtjänstens bedömning blivit bättre och gett större effekt i och med att alla träffas på samma gång.

Det framförs också att det är viktigt att den unge tillsammans med vårdnadshavarna och socialtjänsten ges möjlighet att reflektera över handlingen och dess konsekvenser.

Flera stadsdelsförvaltningar beskriver att vårdnadshavare har uppskattat allvarssamtalen och att de har en positiv inställning till att samhället ger en snabb reaktion. Några stadsdelsförvaltningar där allvarssamtalen genomförs av fältassistenter beskriver att fältassistenterna har en friare roll än socialsekreterarna på myndighetssidan och att fältassistenterna kan ha nytta av allvarssamtalen i ett senare skede när de arbetar på kvällar och helger och då de kan stöta på den unge. En stadsdelsförvaltning beskriver att de har goda erfarenheter av att fältassistenter håller i allvarssamtalet tillsammans med föräldrarådgivare.

Det finns goda exempel från stadsdelsförvaltningar som beskriver positiva effekter av allvarssamtalen. Första stadsdelsförvaltning som har ett nära samarbete med lokalpolisen berättar att polisen ofta kan medverka vid allvarssamtalen men det är ett undantag jämfört med vad övriga stadsdelsförvaltningar uppger. Skärholmens stadsdelsförvaltning berättar att vårdnadshavare uppskattat att allvarssamtalen skett i nära anslutning till själva händelsen. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning säger att generellt sett blir allvarssamtalen bra möten och vårdnadshavarna vill komma till mötena.

Utmaningar i arbetet med allvarssamtal inom 48 timmar

Av uppdraget framgår att allvarssamtalen ska ske med polis, socialtjänst och föräldrar, vilket merparten av stadsdelsförvaltningarna beskriver som utmanande då detta inte är förankrat i polisens organisation. Det visar sig genom att polisen sällan eller till och med mycket sällan kan prioritera att medverka.

En återkommande utmaning i att få till allvarssamtalen inom 48 timmar är att det saknas uppgift om telefonnummer till föräldrarna i

orosanmälan eller i polisanmälan som skickas till socialtjänsten. Stadsdelsförvaltningarna beskriver ett ”jagande” efter telefonnummer och att det tar tid och ofta resulterar i att socialtjänsten istället tvingas till att skicka ett brev till familjen varpå de 48 timmarna hinner förlöpa. En utmaning är också att det förekommer att vårdnadshavarna inte har motivation att komma till socialtjänsten till allvarssamtalen inom 48 timmar eller att vårdnadshavarna inte uppfattar brotten som allvarliga.

En annan utmaning som lyfts fram är att en orosanmälan inkommer långt efter att handlingen har ägt rum och då blir det svårt med syftet att på ett tidigt stadium visa på konsekvenserna av handlingen.

Några stadsdelsförvaltningar beskriver att det är en utmaning att hinna med både allvarssamtal inom 48 timmar och skyddsbedömningar inom 24 timmar. I situationer med anmälningar som innehåller omfattande riskfaktorer eller våld måste skyddsbedömningarna prioriteras före allvarssamtalen, som då får genomföras i ett senare skede än inom 48 timmar.

Utvärderingar och forskning för allvarssamtal

Brottsförebyggande rådet (Brå) beskriver att en tidig förebyggande insats för barn som börjat begå brott är så kallade orossamtal (kallas ibland också för allvars- eller bekymringssamtal), där polis och socialtjänst har haft ett första orossamtal, helst inom 48 timmar, med ett barn och dess vårdnadshavare när barnet har begått en brottslig handling. Orossamtal är från början en norsk metod som utvecklades i mitten på 1990-talet och som används i Danmark. I Sverige används metoden enligt Brå i ett antal kommuner, men på lite olika sätt enligt en översikt som gjorts vid Malmö universitet. Vanligast är att barnet är misstänkt för ett brott, men i några kommuner används orossamtal redan vid annan oro till exempel om barnet börjat skolka.

Enligt Brå är arbetssättet orossamtal utvärderat i Danmark, Norge och även i Sverige. Dessa utvärderingar fokuserar ofta på återfallsfrekvensen för de barn och ungdomar som fått insatsen. Slutsatsen i genomgången av dessa studier som gjorts vid Malmö universitet som Brå refererar till är att det inte finns något vetenskapligt stöd för att orossamtal förebygger brott.

Brå uppger att det är bra att socialtjänsten träffar barnet och familjen för ett orossamtal och vid behov kan erbjuda stöd och hjälp. De studier som gjorts visar att vårdnadshavare och de som håller samtalen har en positiv upplevelse av dessa och i vissa fall även barnen själva. När det gäller polisens deltagande i

allvarssamtalen visar dock flera internationella studier att tidiga polisreaktioner snarare kan öka risken för återfall i brott och avhopp från skolan.

Jämställdhetsanalys

Allvarssamtal berör både pojkar och flickor. Det är dock vanligare att pojkar blir misstänkta för brott än flickor. Allvarssamtal inom 48 timmar gör ingen skillnad på om det är en pojke eller flicka som misstänkts för brott och de bedöms inte leda till olika konsekvenser.

Barnrättsperspektiv

Barn är experter på sin egen situation och ska ges möjligheter att framföra sina åsikter i frågor som rör dem. Genom allvarssamtalen inom 48 timmar stärks barns och ungas rätt till delaktighet och att komma till tals kring sina erfarenheter och åsikter.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ser positivt på att samtliga stadsdelsförvaltningar har en strukturerad organisation för att genomföra allvarssamtal. I framtagandet av detta tjänsteutlåtande framkommer det att det finns flera positiva effekter av allvarssamtalen men också kritiska utmaningar för stadsdelsförvaltningarna med att använda allvarssamtal med polis, socialtjänst, barn och föräldrar.

De positiva effekterna av allvarssamtalen är att barn och unga fångas upp tidigt, att samhällets reaktion blir snabb, att vårdnadshavare uppskattar att få stöd och att socialtjänsten har möjlighet att länka vidare till råd och stöd då dessa orosanmälningar ofta inte leder till att en utredning inleds enligt socialtjänstlagen. Ytterligare en positiv effekt är när fältassistenter håller i allvarssamtalen. De har en friare roll och kan i ett senare skede referera till allvarssamtalet när de till exempel möter samma ungdom ute på kvällar och helger. De insatser Socialstyrelsen nu rekommenderar till barn och unga med normbrytande beteende riktar sig oftast till både barn och deras föräldrar. Det handlar om strukturerade metoder som är baserade på social inlärningsteori och KBT och som fokuserar på kända riskfaktorer för brottsligt beteende.

I budgetuppdraget med allvarssamtal inom 48 timmar ingår att polisen ska vara med vid allvarssamtalet och att merparten av stadsdelsförvaltningarna beskriver att budgetuppdraget inte är förankrat i polisens organisation. De beskriver också att polisen har svårt att prioritera allvarssamtal utifrån sina resurser.

Ytterligare en utmaning är avsaknaden i orosanmälningarna av telefonnummer till föräldrarna, något som det enligt förvaltningens bedömning bör gå att förbättra i dialog med polisen. I

budgetuppdraget att samlokalisera socialsekreterare hos polis framkommer att kvalitén och detaljerna i orosanmälningarna har ökat i de stadsdelsförvaltningar som redan kommit igång. Därför ser förvaltningen med tillförsikt att den utmaningen kan minimeras när samtliga stadsdelsförvaltningar har socialsekreterare samlokaliserad med polis.

Förvaltningen bedömer att det finns ett behov av mer forskning som kan ge en fördjupad bild av allvarssamtalens effekter samt olika aspekter av polisens deltagande. Den bedömningen grundar sig på Brås forskningsreferenser där det framkommer att när det gäller polisens deltagande vid allvarssamtal visar flera internationella studier, att tidiga polisreaktioner snarare kan öka risken för återfall i brott och avhopp från skolan.

I slutet av 2021 presenterade Socialstyrelsen ett nytt kunskapsstöd för att förebygga normbrytande beteende och brott. Socialstyrelsen ger rekommendationer kring insatser för barn och unga. För de yngre barnen handlar det om föräldraskapsstödsprogram och gruppbaserad färdighetsträning. För de äldre barnen handlar det om strukturerad familjebehandling, individuell beteende- och färdighetsträning samt placering i behandlingsfamilj, som alternativ till institutionsvård. Socialstyrelsen avråder från att använda konsekvensprogram av typen "scared straight" för unga i åldern 12-17 år. Dessa konsekvensprogram har som syfte att avskräcka unga från kriminellt beteende. Förvaltningen bedömer att det är viktigt att de positiva delarna i allvarssamtalen behålls, det vill säga att socialtjänsten träffar familjen för att på ett tidigt stadium och vid behov erbjuda råd och stöd och att samtalen inte riskerar att ha inslag som liknar "scared straight". Det är också väsentligt att föräldrarnas roll i samtalen tydliggörs. Socialstyrelsen beskriver i sitt kunskapsstöd för orosamtal att samtalen med den unge bör fokusera på positiva egenskaper och möjligheter, medan en mer problemorienterad diskussion och information om konsekvenser primärt hålls med föräldrar.

Socialförvaltningen föreslår att nämnden godkänner redogörelsen och att ärendet överlämnas för kännedom till stadsdelsnämnderna.